

Jak jsem potkal CIRKUS

1.

Když jsem připravoval v uplynulém roce pro Český rozhlas třináctidílný seriál „Jak jsem potkal cirkus“, nejednou jsem přitom litoval, jaká škoda, že v rádiu nejde některé vzpomínky ilustrovat zajímavými fotografiemi, obálkami cirkusových programů a knih, reprodukcemi cirkusových plakátů a mnohými dobovými dokumenty. A tak jsem uvítal nabídku Revue 50plus zpracovat své vzpomínání do téhle psané a ilustrované podoby.

Nebudu si ve svém vzpomínání hrát na znalce historie cirkusového umění, tím rozhodně nejsem. Stal jsem se v průběhu let, kdy jsem cirkus „potkával“, pouze jakýmsi zvědavým „kolemjdoucím“, kterého šťastné náhody zavedly občas i do cirkusového zákulisí, kde jsem také později potkal své budoucí přátele.

Narodil jsem se v roce 1945 a bylo mně něco kolem deseti let, když jsem se poprvé potkal se světem cirkusů a cirkusových klaunů. Musel to být pro mě asi silný zážitek, protože obdiv – především ke klaunskému řemeslu – mě od té doby neopustil. Ta první setkání mi kupodivu tenkrát, v polovině padesátých let, nezprostředkoval přímo cirkus jako takový, ale biograf. Duo Papato, tak se jmenovala ona nádherná klaunská etuda s palačinkami v podání Lubomíra Lipského a Miloše Kopeckého ve filmu Cirkus bude. Koukal jsem na ty dvě nalíčené tváře jako na zjevení a chechtal se tomu, co ti dva nad talířem palačinek provádějí. Film natočil režisér Oldřich Lipský v roce 1954 a jeho obsah byl popsán ve filmovém přehledu takto: „Výprava zemědělských rekreatů přijíždí zhlédnout

cirkusové představení, na něž mají již tři měsíce zakoupené vstupenky, právě v den, kdy zaměstnanci cirkusu mají náhradní volno. Inspicent cirkusu Liška s pokladní Marií se však rozhodnou, že se pokusí zorganizovat improvizované představení, což se jim po usilovném shánění a četných humorných příhodách podaří.“

Ach ta léta padesátá! Před časem se mi dostala do rukou knížka Za cirkusem s podtitulem Noc a den mezi artisty a zvířaty. Vyšla v roce 1953, a protože byla především plná fotografií, pamatuji si, že jsem si ji jako kluk rád prohlížel. Obrázky mě fascinovaly, psanému slovu jsem nevěnoval pozornost, pochopitelně. Tentokrát jsem si ovšem těch několik stránek pozorně přečetl a neodolám ani teď, abych z nich necitoval alespoň úryvek pro připomenutí oné doby:

„Končíme tuto reportáž, ve které jsme se snažili obrazem i slovem zpodobnit dnešní manéž, která pro svou úroveň nabývá u pracujícího lidu stále větší a větší obliby. Svědčí o tom i tato statistická čísla:

Od dubna do října 1951 navštívilo 10 cirkusů n. p. Československé cirkusy, varieté a lunaparky celkem 421 míst v republice. Bylo uspořádáno 2334 představení za návštěvy 2 416 444 diváků. Tím byl plán počtu návštěvníků splněn na 128 %.

O nevšedním zájmu obecnosti svědčí i blesková akce n. p. Československé cirkusy, varieté a lunaparky, ve které bylo obecnost vyzváno k vyjádření, jakou by si přálo náplň programů. Odpovědi přišlo nečekané množství a zde je jejich pořadí:

Nejvíce návštěvníků žádá více čísel se zvířaty, dále pak komické scény, šašky a hudební clowny, následuje satira a dobové skeče, a nejmenší procento volá po oživení různých revuálních scén.

Hlas lidu rozhodl. Národní podnik Československé cirkusy, varieté a lunaparky se opravdu řídí těmito žádostmi a postupně, střídavě je zařazuje do svých programů.

Konečně je zde nejradostnější přínos, a to budování stálých cirkusů, které postupně dostanou všechna krajská města. Minulý řád také postavil stálý cirkus, ale protože mu nepřinášel očekávané zisky, odsoudil jej k zahálce a konečně i k zániku.

Dnešní cirkusy mají však plnou podporu státu i lidu. A jaké je jejich poslání, vidíme ze zahajovacího programu cirkusu Praga v Praze, který byl otevřen básní laureáta státní ceny Vítězslava Nezvala Zpěv míru. Ano, vždyť i cirkusovní pracovníci přispívají k budování socialismu v naší vlasti a tím i k upevnění míru

na celém světě.“

Padesátá léta – doba, kdy nad mnoha věcmi zůstával rozum stát...

Zvláštní věc: Když si mám vybavit první velký zážitek z opravdového cirkusu, nebyla to návštěva východoněmeckého cirkusu Busch, který zavítal do Prahy a do něhož jsem šel coby třináctiletý kluk s některým ze svých rodičů (vidíte, ani to si už nepamatuju, který to byl), ale o mnoho let pozdější návštěva cirkusu, kde jsem na vlastní oči spatřil úžasného arménského klauna Leonida Jengibarova. Před časem se mi dostal do rukou program cirkusu Busch z roku 1958 a chtěl jsem si oživit paměť – a hle, samá artistická čísla, „Balerína na koni – Krása a obratnost – Bleskoví žongléři – Senzace na perské tyči – balet tučňáků – Skupina lvounů – Skupinová atrakce na laně pod kopulí stanu – Šest bengálských tygrů – Osm indických slonů – 18 ušlechtilých koní lipicánů“, ale klaun, cirkusový klaun nikde. Možná, že „Tonellis

– excentrický humor na laně“ bylo veselé číslo, ale já si ho nepamatuju. Jengibarova, který propojoval celý program dokonale promyšlenými a vypointovanými čísly, toho mám před očima dodnes. A to je ten důvod, proč v mém vzpomínkovém seriálu bude klaun, jako profese, hrát dnes i v budoucnu hlavní roli.

Největší z klaunů 20. století byl švýcarský hudební klaun Grock, vlastním jménem Charles Adrien Wettach, který žil v letech 1880 až 1959. Věnoval se akrobacii a hudební ekvilibristice, ovládal hru na třináct nástrojů a svou virtuozitou a dojmavým humorem si získal dětské i dospělé publikum na celém světě. Jeho umění bylo zachyceno částečně ve filmu Na shledanou, pane Grocku! a v několika dalších předválečných německých a francouzských snímcích.

O Grockovi se tradují různé historky. Já mám nejradši tuto: Kdysi prý dostal dopis, který přímo překypoval urážkami. Přátele mu radili, aby jeho autora žaloval, jenomže to Grock odmítl. Měl totiž lepší nápad. Poslal dopis zpět odesílateli s douškou: „Včera mi byl doručen příložený dopis. Zasilám Vám ho, abyste jako vážený občan věděl, že nějaký nestoudný darebák Vaším jménem posílá urážlivé dopisy. Se srdečným pozdravem, Grock.“

Končím pro dnešek tak, jako končil každý díl seriálu „Jak jsem potkal cirkus“ – cirkusovou anekdotou, kterou pře- vyprávěl Jiří Lábus. Tahle byla první z nich:

*U známého agenta Mediniho zvoní telefon:
„Tady Medini. Co si přejete?“
„Tady Flok, nechtěl byste mě zastupovat?“
„A co umíte?“
„Telefonovat...“
„Já mám tak akorát čas na vaše blbinky!“
„Počkejte, nezavěšujte, já jsem pes!“*

Ondřej Suchý

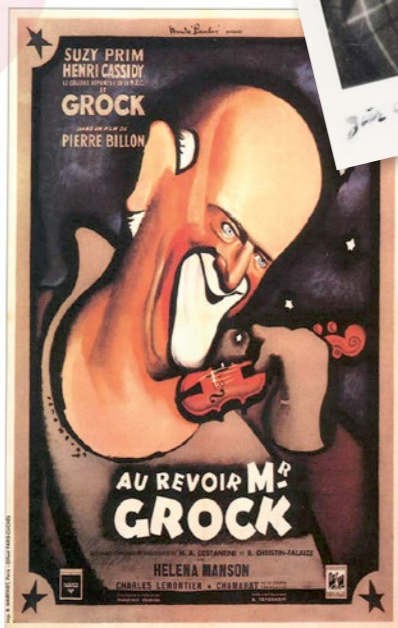

Foto: Dagmar Hájková a archiv autora